

Regeringens proposition

1984/85: 4

om delegerad beslutanderätt i förmynderskapsärenden;

beslutad den 7 juni 1984.

Regeringen föreslår riksdagen att anta det förslag som har tagits upp i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

STEN WICKBOM

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att beslutanderätten i fråga om vissa ärenden angående förmynderskap skall kunna delegeras till icke lagfaren personal.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1946: 807) om handläggning av domstolsärenden

Härigenom föreskrivs att 6 § lagen (1946: 807) om handläggning av domstolsärenden skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*6 §¹

Underrätt är vid handläggning av ärende domför med en lagfaren domare, om ej annat följer av vad som föreskrives nedan i denna paragraf.

Vid annan handläggning än som sägs i 3 eller 4 § skall rätten hava den sammansättning som anges i tredje stycket,

om ärendet är tvistigt,

om eljest särskild anledning föreligger därtill, eller

om ärendet angår

1. medgivande till äktenskap enligt 2 kap. 2 § giftermålsbalken eller till åtgärd beträffande makars egendom enligt 6 kap. 6 § nämnda balk eller förordnande angående sådan egendoms förvaltning i andra fall,

2. talan mot överförmyndares beslut,

3. nedsättning av bolags aktiekapital eller grundfond eller tillstånd till vinstutdelning i bolag eller till fusion,

4. förvaltning av stiftelse, eller

5. tillstånd till viss förvaltningsåtgärd i annat fall än som avses ovan i detta stycke.

I fall som avses i andra stycket skall rätten bestå av en lagfaren domare och nämndemän, när ärendet skall prövas enligt giftermålsbalken eller föräldrabalken, samt eljest av minst tre och högst fyra lagfarna domare. Har nämndemän säte i rätten äger 15 kap. 29 och 30 §§ giftermålsbalken motsvarande tillämpning.

Regeringen får för andra fall än som avses i andra stycket föreskriva att ärenden som avser förordnande eller entledigande av förmyndare eller god man eller inskrivning av förmynderskap eller godmanskap får handläggas av en tjänsteman som inte är lagfaren.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1985.

¹ Senaste lydelse 1983: 375.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1984-06-07

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden Lundkvist, Feldt, Sigurdson, Hjelm-Wallén, Peterson, Andersson, Boström, Bodström, Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Holmberg, Hellström, Thunborg, Wickbom

Föredragande: statsrådet Wickbom

Proposition om delegerad beslutanderätt i förmynderskapsärenden

Mitt förslag: Ärenden om förmynderskap skall i den utsträckning som regeringen föreskriver få handläggas av personal som inte är lagfaren.

Bakgrund och skäl för mitt förslag: Enligt 6 § lagen (1946:807) om handläggning av domstolsärenden (ärendelagen) är en tingsrätt vid handläggningen av bl. a. förmynderskapsärenden domför med en lagfaren domare. Rätten skall dock bestå av en lagfaren domare och nämndemen om ärendet är tvistigt, om ärendet angår talan mot överförmyndarens beslut eller om det föreligger särskild anledning därtill. En tingsnotarie med minst sex månaders tjänstgöringstid får enligt 19 § förordningen (1979:572) med tingsrättsinstruktion förordnas att handlägga förmynderskapsärenden som kan avgöras av ensamdomare. Ett sådan förordnande får dock inte avse ärenden som är vidlyftiga eller svåra eller som av någon annan orsak kräver särskild erfarenhet.

Domstolsverket har i en skrivelse till regeringen den 7 november 1983 föreslagit en försöksverksamhet med delegation av beslutanderätten i förmynderskapsärenden till personal som inte är lagfaren. Förslaget grundar sig på en inom verket utarbetad rapport (1983:6) Förmynderskapsärenden – delegation av beslutanderätt.

Domstolsverket pekar inledningsvis på att arbetsläget i tingsrätterna är mycket ansträngt och anför:

Ett sätt att ta till vara de knappa resurserna på bästa sätt är att se till att inte mer kvalificerad personal än nödvändigt handlägger olika mål och ärenden. Genom att delegera beslutanderätten kan man således göra rationaliseringsvinster. Men delegationen utgör också en möjlighet för personalen att få intressantare och mer kvalificerade arbetsuppgifter och därmed ökad arbetstillfredsställelse. DV har av dessa skäl – – föreslagit att beslutanderätten delegeras i olika mål- och ärendegrupper vid tingsrätterna.

I rapporten konstaterar verket vidare att förmynderskapsärendena – ca 35 000 per år – utgör en tämligen vid och heterogen grupp ärenden. För att en bestämmelse om delegation skall bli effektiv och lätt att tillämpa är det därför väsentligt att man fångar in en homogen grupp av ärenden, som bör motsvara en stor del av hela ärendevolymen och som är relativt enkel att handlägga.

Domstolsverket föreslår att beslutanderätten delegeras i följande ärendegrupper:

1. Förordnande av
 - förmyndare för underårig
 - förmyndare för omyndigförklarad
 - god man enligt 18 kap. 1 och 2 §§ samt 4 § första stycket p. 1–4 föräldrabalken.
2. Entledigande av
 - särskilt förordnad förmyndare
 - god man enligt 18 kap. 1 och 2 §§ samt 4 § första stycket p. 1–4 föräldrabalken.
3. Inskrivning av
 - förmynderskap för underårig enligt 12 kap. 1 § första stycket p. 1 och 2 föräldrabalken
 - förmynderskap för omyndigförklarad
 - godmanskap.

De begränsningar som tingsrättsinstruktionen uppställer för tingsnotariers handläggning av vidlyftiga eller svåra ärenden bör gälla även när domstolsbiträden handlägger ärenden. Vidare förutsätter verket att de har genomgått viss av domstolsverket föreskriven utbildning.

Domstolsverket föreslår att delegerad beslutanderätt införs på försök och utvärderas efter ett år. Verket förordar vidare att ärendelagen ändras så att det i lagen ges ett generellt bemyndigande för regeringen att besluta om delegation.

Rapporten har remissbehandlats. *Remissyttranden* har avgetts av statskontoret, hovrätten för Övre Norrland, Stockholms, Hässleholms, Malmö, Göteborgs och Härnösands tingsrätter, Svenska kommunförbundet, överförmyndarnämnderna i Stockholm, Hässleholm, Göteborg och Härnösand, överförmyndaren i Malmö, Sveriges advokatsamfund, Sveriges domareförbund och Centralorganisationen SACO/SR.

Förslaget har fått ett i huvudsak positivt mottagande av samtliga remissinstanser. De flesta har dock invändningar mot en eller flera av de ärendetyper som domstolsverket har rekommenderat för delegation. Hovrätten för Övre Norrland, Hässleholms tingsrätt, Malmö tingsrätt och Sveriges domareförbund anser således att delegation inte bör komma i fråga i de fall där rätten i dom eller beslut har förklarat att vårdnaden skall anförtrons en särskild förmyndare men inte samtidigt förordnat sådan. Förordnandet av förmyndare är enligt dessa remissinstanser i sådana fall sällan av den

rutinkaraktär som förutsätts för delegation, utan domstolen kan ställas inför känsliga och svåra avgöranden i fråga om val av person. Statskon-toret, hovrätten för Övre Norrland, Hässleholms tingsrätt och Göteborgs tingsrätt anser att delegation inte heller är lämplig i ärenden som rör entledigande av en särskilt förordnad förmyndare eller en god man på grund av olämplighet för uppdraget. Från några håll förordas ytterligare begränsningar, t.ex. i ärenden med interimistiska yrkanden och i ärenden med internationell anknytning. Hovrätten för Övre Norrland och Sveriges domareförbund hävdar att ärendelagen inte bör ändras i vidare mån än som erfordras för att genomföra delegation av förmynderskapsärenden.

För egen del anser jag i likhet med domstolsverket att det är angeläget att mål och ärenden inte handläggs av mer kvalificerad personal än nödvändigt. Det är främst av det skälet som jag förordar att domstolsverkets förslag genomförs trots att en delegation i förmynderskapsärenden inte kan få samma omfattning och betydelse som motsvarande reform inom inskrivningsväsendet. Jag delar uppfattningen att det är lämpligt att den nya ordningen införs på försök inom ramar som bestäms av regeringen i förordningsform. Däremot är jag inte beredd att föreslå någon annan ändring i 6 § ärendelagen än som krävs för att skapa möjlighet att delegera förmynder-skapsärenden.

Omfattningen av delegationen torde under försöksperioden kunna be-stämmas med utgångspunkt i domstolsverkets förslag. Jag vill dock redan i detta sammanhang framhålla att ärenden som innefattar val mellan olika alternativ när det gäller att utse en person för ett uppdrag eller som avser entledigande av en förmyndare eller en god man på grund av olämplighet bör handläggas av lagfaren personal. Viss försiktighet torde också få iakttas i ärenden med internationell anknytning. Som allmän förutsättning bör naturligtvis gälla samma begränsningar som tingsrättsinstruktionen uppställer för tingsnotariers handläggning av vidlyftiga eller svåra ärenden. Min avsikt är att senare anmäla ett förslag till förordning som avses reglera försöksverksamheten och som kommer att utformas med denna inriktning.

Den nu förordade lagändringen är av enkel beskaffenhet. Lagrådets hörande kan därför inte anses påkallat.

Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att anta förslaget till lag om ändring i lagen (1946: 807) om handlägg-ning av domstolsärenden.

Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta det förslag som föredraganden har lagt fram.